

Vastuullisuus- raportti 2023

Museovirasto 2024

Museovirasto

Museovirasto

Vastuullisuusraportti 2023

Museovirasto 2024

Heidi Katajamäki

www.museovirasto.fi

[Graafien ja kaavioiden saavutettavat versiot ovat saatavilla
Museoviraston vastuullisuussivuilla.](#)

Kansikuvat:

Heinikon niittämistä Seurasaarella. Kuva: Museovirasto

Vintage-tapahtuma Kansallismuseon pihapuistossa.

Kuva: Maija Huitu / Suomen kansallismuseo

Taitto: Bränditoimisto Hurraa Oy

Sisällys

Pääjohtajan terveiset lukijalle.....	4
Museoviraston esittely: kulttuuriperintö on työtämme	6
Vuoden 2023 tunnuslukuja	9
Vastuullisuuden johtaminen ja hallinto.....	10
Vastuullisuustavoitteemme	12
Eriarvoisuuden vähentäminen	14
Case: Valtakiven fragmenttien palautus Namibiaan	16
Hyvä koulutus.....	19
Kestävät kaupungit ja yhteisöt.....	21
Case: Korjaustaito.fi palvelee rakennetun ympäristön kestävää kehitystä	23
Vastuullista kuluttamista	26
Case: Suomen merimuseon vastuullisuusmatka.....	28
Ihmisarvoista työtä ja talouskasvua	31
Case: Yhteistyöllä ekologisempaa museotoimintaa - innovaatioavustus Varsinais-Suomen museoille	33
Case: LIVIND - Elävä kulttuuriperintö alueiden voimavarana.....	36
Ekologinen jalanjälkemme	39
Toimintamme vastuullisuusmittarit.....	43
Sosiaalinen jalanjälkemme	46
Taloudellinen jalanjälkemme.....	50
Raportin laadintatapa	51

Pääjohtajan terveiset lukijalle

Pääjohtaja Tiina Merisalo
Kuva: Ilari Järvinen / Museovirasto

Muuttuvassa ja jatkuvien kriisien värittämässä maailmassa kulttuuriperinnöllä on tärkeä rooli yksilön resilienssin, yhteiskunnallisen vakauden ja kestäväen tulevaisuuden vahvistajana. Yhteiskuntamme turvallisuusstrategiassa kulttuuripalvelut ja kulttuuriomaisuuden suojelu määritellään elintärkeäksi henkisen kriisinkestävyden toiminnoksi.

Kulttuuri on toimivan yhteiskunnan elinehto. Se rikastuttaa elämää, kyseenalaistaa ja tarjoaa aineksia oman identiteetin rakentamiseen. Me Museovirastossa huolehdimme monimuotoisesta ja elinvoimaisesta kulttuuriperinnöstä. Tarjoamme tietoa ja osaamista kulttuuriperinnön suojelemiseksi ja kehittämiseksi sekä osallistumme aktiivisesti niin kansalliseen kuin kansainväliseen yhteistyöhön.

Toimintamme tukee hallitusohjelman sekä opetus- ja kulttuuriministeriön asettamia kulttuuripolitiikan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita. Olemme sitoutuneet parantamaan toimintamme ympäristövaikutuksia - vastuullista ja huolellista taloudenpitoa unohtamatta. Tässä apunamme on ympäristöohjelma, jota parhaillaan rakennamme Ekokompassin avulla.

Edistämme kestävästä kehitystä niin yleisötyön, kulttuuriperinnön suojelun kuin oman toimintamme muuttamisen kautta. Suomen kansallismuseo nostaa keskiöön kulttuurisen kestävyys ja moninaisuuden, yhteisöjen osallisuuden edistämisen sekä ilmastotietoisuuden kasvattamisen. Haluamme kulttuuriperinnön avulla inspiroida sellaista uutta ja myönteistä ajattelua, joka on omiaan aikaansaamaan muutosta.

Vuonna 2023 järjestimme mm. hiililaskentakoulutusta alueellisten vastuumuseoiden ja Museoviraston kulttuuriympäristöasiantuntijoille sekä julkaisimme selvitykset *Kestävä kehitys osana kulttuuriympäristöpolitiikkaa ja Kestävä matkailu maailmanperintökohteissa*. Loimme tilannekuvaa Suomen virtavesien kulttuuriperinnöstä käynnistämällä *Virtavesien kulttuuriperintö* -hankkeen, joka tuo tarjolle nykyistä systemaattisemmin kulttuuriympäristötietoa mm. virtavesien kunnostushankkeisiin. Samalla lisäämme yhteistyötä, osaamista ja keskinäistä ymmärrystä kunnostajien, ympäristö- ja museoviranomaisten sekä muiden tahojen välillä.

Myös Museoviraston kansainvälisessä toiminnassa kestävyys on pitkään ollut tärkeässä roolissa. Vuoden 2023 aikana panostimme merkittävästi uudelleen ajankohtaistuneeseen Haagin yleissopimuksen kansalliseen toimeenpanoon, jossa käytiin läpi 2010–2013 laadittu kulttuuriperintökohteiden luettelo sekä järjestettiin tiedotustilaisuuksia ja kuuleminen. Haagin yleissopimuksen toimeenpano on osa kulttuuriperinnön turvaamista normaali- ja poikkeusoloissa ja siten osa yhteiskunnan turvallisuustyötä ja henkisen kriisinkestävyyden varmistamista.

Emme tee työtämme yksin vaan yhdessä laajan toimijakentän kanssa. Uskomme kulttuuriperinnön voimaan kestävästä tulevaisuuden rakentamisesta. Kulttuuriomaisuuden suojelu sekä saatavien ja laadukkaiden palveluiden luominen ovat osavien työntekijöidemme käsissä.

Yhdessä luomme parempaa huomista.

Tiina Merisalo

Museoviraston esittely – kulttuuriperintö on työtämme

Kulttuuriperintö on hyvän yhteiskunnan välttämätön voimavara. Kulttuuriperintö tuo merkityksellisyyttä, syvyyttä ja perspektiiviä maailmaan. Se yhdistää meitä, ja auttaa ymmärtämään erilaisuutta.

Suomen turvallisuusstrategiassa kulttuuripalvelujen ylläpitäminen ja kulttuuriomaisuuden suojelu määritellään elintärkeäksi kriisinkestävyyden toiminnoksi. Museoviraston tehtävänä on suojella yhteistä kulttuuriperintöämme, joka on tärkeä henkinen voimavara ja muutosvoima. Tähän kuuluu myös kulttuuriperinnön saavutettavuuden ja sen helpon, avoimen käytön lisääminen. Museovirastossa tehtävänäme on edistää kestävä kehitystä ja kestävyysmurroksen edellytyksiä, niin yhteiskunnallisesti kuin omassa toiminnassamme.

Ytimessä kulttuurihistorian säilyttäminen ja esittäminen

Museovirasto vastaa kulttuurihistoriallisesti arvokkaan ympäristön, arkeologisen kulttuuriperinnön ja rakennusperinnön sekä kulttuuriomaisuuden suojelusta yhdessä muiden viranomaisten ja muun museolaitoksen kanssa. Kartutamme ja esittelemme

kulttuurihistoriallisia kansalliskokoelmia, tutkimme aineellista kulttuuriperintöä sekä tuemme ja kehitämme museotaloutta valtakunnallisesti.

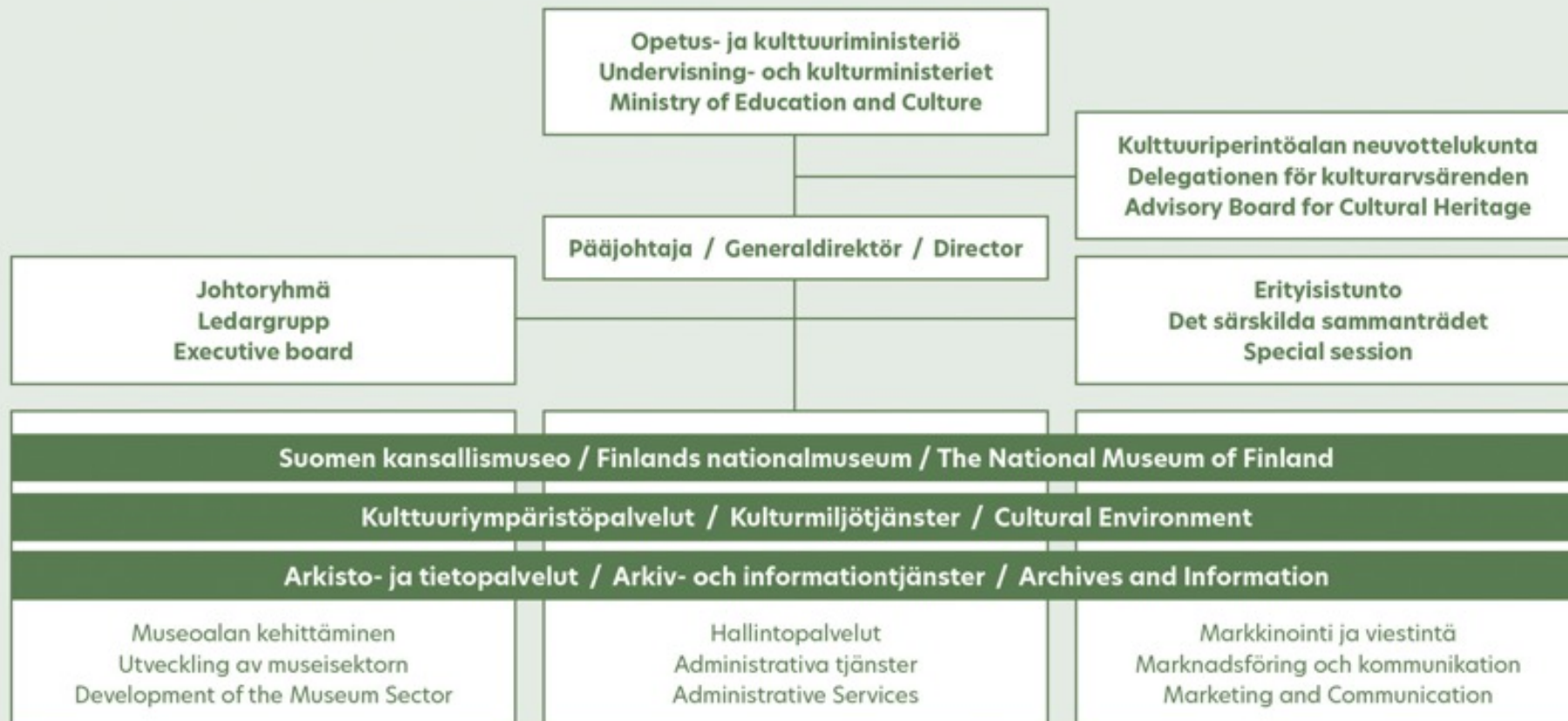
Museovirasto toimii opetus- ja kulttuuriviraston alaisuudessa osana sivistyshallintoa. Viraston toiminnot on jaettu kolmeen osastoon: Suomen kansallismuseoon, kulttuuriympäristöpalveluihin sekä arkisto- ja tietopalveluihin. Lisäksi organisaatiota tukee kolme palveluyksikköä: museotalouden kehittäminen, hallintopalvelut sekä markkinointi ja viestintä. Viraston palveluksessa oli vuoden 2023 lopussa 370 työntekijää.

Museovirasto muutosten pyörteissä

Vuoden 2023 kuluessa Museoviraston piirissä käynnissä olleet, monivuotiset kokoelmien muuttohankkeet jatkuivat määrätietoisesti. Orimattilassa sijaitsevasta museokokoelmien keskusvarastosta on tehty esineiden siirtoa Vantaan kokoelma- ja konservointikeskukseen jo viiden vuoden ajan, ja hanke tulee päätökseensä vuoden 2024 kuluessa. Tuolloin tulemme myös kokonaan luopumaan Orimattilan suurista tiloista.

Sturenkadulla sijaitsevan toimipisteen muutto on myös meneillään: vuonna 2023 on ollut käynnissä mittava Museoviraston kuvakokoelmien, arkistomateriaalien ja arkeologisten kokoelmi-

Museovirasto / Museiverket / The Finnish Heritage Agency

Museoviraston organisaatio 2023

en kartoitus- ja siirtohanke. Sturenkadulla on myös henkilöstön työtiloja, joiden käyttöä on jo tiivistetty.

Sturenkadulla toimii myös Museoviraston kirjaamo sekä kirjasto, joka on kaikille avoin kulttuuriperintöalan tieteellinen erikoiskirjasto. Kirjastomme tarjoaa tietoa arkeologiasta ja historiasta, kansatieteestä ja museologiasta, rakennussuojelusta, restauroinnista ja konservoinnista sekä taidehistoriasta ja esinehistoriasta. Kaikista Sturenkadun tiloista luovutaan vuoden 2025 loppuun mennessä, johon mennessä kaikki toiminta ja palvelut tiivistetään muihin jo hallussamme oleviin tiloihin.

Yksi mittavista tilamuutoksistamme tuli viimeistään syksyllä 2023 myös julkisuudesta tutuksi, kun Kansallismuseon laajennus- ja peruskorjaushanke käynnistyi. Runsaan näyttely- ja tapahtumavuoden päätti lokakuussa päätöstapahtuma, jossa museo oli yhtäjaksoisesti avoinna 48 tuntia. Tuona aikana Kansallismuseossa vieraili huikeat yli 19 000 kävijää, joka ylitti kaikki odotukset ja jonka voi nähdä olevan osoitus kulttuuriperinnön, museoiden ja etenkin ikonisen Kansallismuseon suosiosta. Laajennus- ja peruskorjaushanke pitää museon suljettuna näillä näkymin kevääseen 2027 saakka. Muita Suomen kansallismuseon museokohteita ovat Seurasaari, Hvitträsk, Tamminiemi, Louhisaari, Vankila, Suomen merimuseo, Langinkoski, Hämeenlinna sekä Olavinlinna. Yhteensä näissä kaikissa kohteissa vieraili vuoden 2023 aikana ennätyselliset yli 780 000 kävijää.

Muotoutuva ja kehittyvä organisaatio

Vuoden 2023 alusta Museoviraston Kulttuuriympäristöpalvelut-osastolla astui voimaan organisaatiomuutos. Osaston rakennetta muutettiin vastaamaan sen nykyisiä tehtäviä ja tu-

levia painopisteitä, ja tässä yhteydessä osaston tehtävät ja henkilöstö jaettiin uusiin yksiköihin.

Uutta organisoitumisen tarkastelua on kuitenkin jo pian edessä, sillä vuonna 2023 käynnistyi opetus- ja kulttuuriministeriön Sivistyshallinto 2030 -uudistushanke, jossa myös hallinnonalan virastoja yhdistetään suuremmiksi kokonaisuuksiksi. Tämän myötä vuoden 2026 alusta Museovirasto ja Suomenlinnan hoitokunta tulevat muodostamaan uuden viraston, ja fuusion valmistelutyöt ovat nyt alkaneet. Talouden epävarmat näkymät vaikuttivat Museoviraston tulevan toiminnan suunnitteluun jo vuoden 2023 aikana, kiihtyen kohti kesää 2024.

Tulevaa toimintaa muotoiltaessa ekologisen, taloudellisen, sosiaalisen ja kulttuurisen kestävyuden ja vastuullisuuden kysymykset ovat suunnittelun ja toiminnan ytimessä. Samalla kun toteutamme kestäväen kehityksen toimintaohjelmaamme organisaatiossa yhdessä sovituilla tavoilla, uusissa työryhmissä ja vastuuhenkilöiden vetämänä, ja valmistelemme laajalla työryhmällä myös Ekokompassin toimenpideohjelman, opimme vastuullisuuden teemoista sekä yhteiskunnallisella tasolla että omassa toiminnassamme yhä tiedostavammin ja enemmän.

Ympäristö- ja vastuullisuustyöstä on tullut kiinteä osa kaikkea työtämme. Koska Museoviraston yhteiskunnallinen tehtävä ja asiantuntemus on jo perustaltaan vahvasti arvopohjaista, vastuullisuustyön kehittyminen uusille tasoille on ollut organisaatiolle luontevaa ja antoisaa kehittymistä.

Vuoden 2023 tunnuslukuja

TOIMITILAT

Kokonaisneliöt
97 000

Toimistoneliöt
6 300

Museoita	Linnoja
8	2

HENKILÖSTÖ

Kokonaishenkilö-
työvuodet (htv)

315

Sairaus- ja
tapaturma-
poissaolot,
työpäiviä/htv

6,4

Palkat milj. €

14,9

Koulutus €/htv	550
Kestävän kehityksen kurssin eOppivassa suoritti	12

VERKKOSIVUT

Museovirasto.fi
katselukertoja.....**255 230**

Kansallismuseo.fi:
katselukertoja.....**1 866 889**

Finna.fi
katselukertoja.....**1 815 968**

Finna.fi on ilmainen hakupalvelu, joka kokoaa arkisto-, kirjasto- ja museoaineistoja yhteen paikkaan. Museoviraston objekteja oli Finna.fi:ssä 378 875 kpl vuonna 2023.

Korjaustaito.fi
katselukertoja.....**50 933**

MATKUSTAMINEN CO₂e, kg (hiilidioksidiekvivalentti)

Matkojen lkm
2 245

Lentomatkojen
hiilijalanjälki
40 448

Lentokilometrit
456 623

Perustuu DEFRA-hiilijalanjälkilaskentamettiin.

PALVELUITA

Kävijöitä Suomen kansallis-
museon kohteissa.....**781 363**

Kulttuuriympäristön
viranomaisasioita.....**1 715**

Eselainat.....**822**

Vastuullisuuden johtaminen ja hallinto

Vastuullisuustyön juuret Kestävät virastot -hankkeessa

Mitä kestävä kehitys Museoviraston työssä tarkoittaa? Tätä kysyttiin vuonna 2021, Kaiku-rahoituksella toteutetussa Kestävät virastot -hankkeen henkilöstökyselyssä. Hankkeen aikana tutustuimme yhdessä Agenda 2030 -tavoitteisiin ja pohdimme, mitkä niistä ovat merkityksellisiä Museoviraston toiminnassa.

Kysely toi esiin sen, että viraston arvomaailman ja toimintakentän koettiin olevan linjassa kestävä kehityksen tavoitteiden kanssa mutta samalla konkreettisten tekojen ja käytäntöjen luomisessa kaivattiin reippaampaa otetta.

Pitkospuut johtavat saunaan Savukosken Reutuvaarassa.
Kuva: Veijo Laine, Rakennushistorian kuvakokoelma / Museovirasto

Yhteinen tehtävä: Museoviraston kestävän kehityksen toimintaohjelma 2025

Vuonna 2022 vastuullisuustyö sai konkreettisemmän muodon, kun Museoviraston Kestävän kehityksen toimintaohjelma valmistui. Ohjelma keskittyy meille olennaisimpiin viiteen Agenda 2030 -tavoitteeseen, joita kuvataan tarkemmin seuraavassa luvussa.

Toimintaohjelman edistymistä seuraamaan ja siitä raportoi-
maan perustettiin Kestävän kehityksen osaamisrinki. Ringissä
on laaja edustus viraston eri osastoista ja yksiköistä.

Vastuullisuusraportointi kuuluu johtoryhmän ja kestävän kehi-
tyksen ringin jäsenenä toimivan kehittämisjohtaja Pirjo Hamarin
vastuulle. Keväällä 2024 apuna raportointityössä on toiminut
vastuullisuuskoordinaattori.

Rinki tapaa kerran kuukaudessa. Se raportoi säännöllisesti työn
edistymisestä johtoryhmälle. Koko viraston yhteisissä kuukausit-
taisissa henkilöstöinfoissa on kestävän kehityksen asioita esi-
teltty noin kahdesti vuodessa. Jatkossa tästä tehdään säännöl-
lisempää ja arkisempaa.

Ekokompassi-ympäristöjärjestelmää rakentamassa

Vuonna 2023 aloitimme määrätietoisen työskentelyn kohti
Ekokompassi-ympäristöjärjestelmää. Sitä luotsaa Ekokompas-
si-työryhmä talon ulkopuolisen konsultin johdattelemana. Vuo-

OTE MUSEOVIRASTON STRATEGIASTA:

”Toimimme aktiivisena ratkaisijana, edistämme yh-
teistä hyvinvointia ja kestävää kehitystä. Tuomme
historian näkökulmia ja toivoa tähän päivään ja tu-
levaisuuteen. Avaamme osaamisemme yhteiskunnan
käyttöön ja otamme rohkeasti kantaa tärkeisiin
aiheisiin.”

den 2023 aikana käynnistettiin prosessin mukainen alkukar-
toitus, ja vuoden 2024 loppuun mennessä on tarkoitus saada
toiminta kunnolla käynnistettyä, tuoda ensimmäiset tavoitteet
maaliin ja hankkia näin Museovirastolle Ekokompassi-sertifi-
kaatti.

Strategiasta selkänöjaa kestävyystyölle

Kestävän kehityksen ulottuvuus on osa Museoviraston toimin-
tastrategiaa. Myös opetus- ja kulttuuriministeriön koko hallin-
nonalaa koskevat kestävän kehityksen tavoitteet edellyttävät
meiltä konkreettisia toimia kestävämmän huomisen luomiseksi
alallamme.

Vastuullisuustavoitteemme

Kädenjälkimaalaus kalliolla Kristiinan Astuvansalmessa.
Kuva: Vesa Laulumaa / Museovirasto

Vastuullisuustyötä ohjaavat YK:n kestävän kehityksen tavoitteet

Kestävän kehityksen toimintaohjelmamme pohjautuu valtionhallinnossa yleisesti käytettyyn YK:n Agenda 2030 -viitekehykseen. Viitekehyksessä on 17 universaalia kestävän kehityksen tavoitetta, joista olemme valinneet viisi meille merkityksellisintä.

Agenda 2030 -viitekehys perustuu ajatukseen organisaation jättämästä kädenjäljestä ja jalanjäljestä. Kädenjälki tarkoittaa myönteistä vaikutusta toimintaympäristöön, esimerkiksi yhteisön osallistamisen tai työnantajana toimimisen kautta. Jalanjälki taas on negatiivinen vaikutus, esimerkiksi toiminnasta aiheutuvat ympäristövaikutukset.

Jalanjälkivaikutusta voidaan tarkastella ekologisen, sosiaalisen, kulttuurisen ja taloudellisen vastuun näkökulmasta. Mu-

soviraston kädenjäljen analysointi on virastossa koettu luontevaksi, sillä toiminnan yhteiskunnallinen merkitys on helppo perustella. Sen sijaan jalanjälkeä emme ole vielä riittävän tarkasti selvittäneet. Tiedämme kuitenkin, että merkittävä osa jalanjälkeämme muodostuu toimitiloista. Erityisesti kokoelmien säilytystilojen tiukat olosuhdevaatimukset kasvattavat ekologista jalanjälkeämme.

Jalanjäljen, ja erityisesti hiilijalanjäljen, selvittäminen onkin tärkeä kehitysalue. Samoin vastuullisuusraportointiin liittyvien mitareiden tarkentaminen kunkin kestävän kehityksen tavoitteen edistymisen seuraamiseksi on vielä työn alla.

Seuraavassa luvussa tarkastelemme kutakin tavoitetta tarkemmin ja raportoimme vuoden 2023 teoistamme tärkeimmät.

Eriarvoisuuden vähentäminen

Tavoitteenamme on vähentää eriarvoisuutta maiden sisällä ja niiden välillä. Voimme omalla toiminnallamme lisätä ymmärrystä yhdenvertaisuuden merkityksestä sekä kehittää omia palveluitamme tasa-arvoisempaan, vuorovaikutteisempaan ja avoimempaan suuntaan edistäen osallisuutta kulttuuriperintöön.

ALATAVOITE 10.2

Edistää vuoteen 2030 mennessä kaikkien sosiaalista, taloudellista ja poliittista osallistumista ja kannustaa siihen iästä, sukupuolesta, vammaisuudesta, rodusta, etnisyydestä, alkuperästä, uskonnosta tai taloudellisesta tai muusta asemasta riippumatta.

MITEN TÄHÄN PYRIMME

Tarjoamme osallisuuden kokemuksia ja turvallisen tilan, toimimme kohtaamisen ja vuoropuhelun alustana. Tarjoamme yhteiskunnallisen keskustelun paikkoja ja mahdollisuuksia. Otamme kansalaisia ja yhteisöjä mukaan oman kulttuuriperintönsä määrittelyyn ja teemme kulttuuriperintötyötä yhdessä.

Osallistamme erilaisia yhteisöjä mm. kokoelma- ja tallennustyöhön. Lisäksi Suomen kansallismuseo toimii aktiivisesti kulttuurisen kestävyyden vahvistamiseksi ajankoh-
taisella ja temaattisella ohjelmistolla ja yleisötyöllä.

Museovirasto toteuttaa toiminnassaan virastolle laadittua tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmaa.

EDISTYMINEN VUONNA 2023

Suomen kansallismuseon kokoelmatyösä ja ohjelmistoissa painotettiin osallisuutta ja kulttuurisen kestävyuden näkökulmia. Merkittävä ja suurta huomiota saanut tapahtuma oli kahden rituaalikiven fragmentin palautus Namibiaan. Vuonna 2015 käynnistynyt prosessi vietiin päätökseen presidentti Niinistön Namibian-valtiovierailun yhteydessä. Voit lukea rituaalikivien palautuksesta tarkemmin seuraavan luvun case-kuvauksesta.

Kulttuurinen monimuotoisuus on Suomen kansallismuseon ohjelmistossa ja viestinnässä läpäisevä tavoite, joka huomioidaan kohderyhmissä, teemoissa ja toiminnan suunnittelussa. Vuoden aikana nostettiin esille vähemmistöjä temaattisilla tapahtumilla ja viestinnällä mm. kansallisten juhla- ja teemapäivien yhteydessä.

Helsingin kaupungin koordinoiman ja rahoittaman *Kulttuurin kummilapset* -hankkeen puitteissa Kansallismuseossa järjestettiin vuonna 2023 syntyneiden lasten perheille kiitosta saanut tapahtumaviikko, joka jatkui työpajoina kaupungin leikkipuistoissa. Tavoitteena oli edistää pienten lasten perheiden yhteyttä omaan kulttuuriperintöönsä.

Kansallismuseo tuotti outsider-taidetta esittelevän *Kesyttön taide* -näyttelyn yhteistyössä K.H. Renlundin museon kanssa. Näyttelyn yhteydessä järjestettiin yleisöohjelmaa, jonka tavoitteena oli alleviivata luovuutta, marginaaleja ja monimuotoisuutta yhteiskunnan keskeisenä voimavarana. Tapahtumissa ja seminaareissa nostettiin esiin puheenvuoroja taiteen vapaudesta, suomalaisuudesta, ulkopuolisuudesta sekä rohkeudesta olla erilainen ja sen merkityksestä kulttuurin kehitykselle.

Olavinlinnassa Kaari ja Roni Martin Companian *Kirjeitä saaresta* -teos toi eritaustaiset taitelijat yhteen moninaisesta suomalaisuudesta kertovassa tanssiesityksessä. Kulttuurirahaston rahoittamana *Taidetestaajat*-hankkeena toteutettua esitystä pääsi katsomaan 1 500 Itä-Suomen yläkoululaista. Yhteistyössä Savonlinnan Oopperajuhlien kanssa järjestettiin myös *Olavinlinna goes Pride* -tapahtuma.

Case: Valtakiven fragmenttien palautus Namibiaan

Valtakivet luovutettiin juhlavassa tilaisuudessa Namibiassa 27.4.2023. Kuvassa vasemmalta presidentti Sauli Niinistö, ylijohdaja Elina Anttila, Suomen kansallismuseo, Namibian presidentti Hage Geingob ja johtaja Esther Moombolag-Goases, Ministry of Education, Arts and Culture of Namibia. Kuva: Matti Porre / Tasavallan presidentin kanslia.

Kulttuuriperinnön omistajuus ja palauttaminen joko konkreettisesti, digitaalisesti tai muulla tavoin alkuperäisten omistajien jälkeläisille on kansainvälisen museokentän ajankohtaisimpia kysymyksiä. Aineellisella ja aineettomalla kulttuuriperinnöllä on mittaamattoman arvokas merkitys yksilöiden ja yhteisöjen identiteetille, hyvinvoinnille ja jatkuvuudelle. Huhtikuussa 2023 Suomen kansallismuseo luovutti kaksi kivifragmenttia etnografisista kokoelmistaan Namibian kansallismuseolle.

PIENTEN KIVIFRAGMENTTIEN MITTAAMATTOMAN SUURI MERKITYS

Vuonna 1886 lähetyssaarnaaja Martti Rautanen ja kasvitieteilijä Hans Schinz irrottivat kivifragmentit Pohjois-Namibiassa sijaitsevan Ondongan kuningaskunnan pyhästä valtakivestä tutkiakseen, oliko kivi meteoriitti. Lukuisien käänteiden jälkeen, Rantasen kuoltua vuonna 1926, fragmentit siirtyivät ensin Suomen lähetysmuseon kokoelmiin ja sieltä edelleen vuonna 2015 Suomen kansallismuseolle.

Ondongan valtakiven fragmentit. Kuva: Ilari Järvinen / Museovirasto

MITÄ TARKOITTA REPATRIAATIO, ENTÄ VALTAKIVI?

Repatriaatio tarkoittaa kulttuuriperintöaineistojen palauttamista alkuperäisen kulttuuriyhteisön haltuun. Tämä voi tarkoittaa fyysisten esineiden palauttamista tai digitaalisen tietoaineiston valmistamista ja jakamista.

Ondongan valtakivi (Power Stone) oli maastossa sijaitseva, hallitsijasuvun valtaa turvaava rituaalinen valtakivi. Ondongan kuningaskunta on yksi Pohjois-Namibian perinteisistä yhteisöistä. Kuningaskunnan olemassaolo on jatkunut yhtäjaksoisesti 1600-luvulta saakka.

Suomen kansallismuseon ylikjohtaja Elina Anttilan mukaan kivifragmenttien palauttaminen oli Suomen kansallismuseolle tärkeää niin museoeettisten periaatteiden kuin kivien historiinkin valossa. Valtakiven fragmentit ovat keskeinen osa Ondongan kulttuuriperintöä. Ne kuuluvat yhteisölle, jota kuningas edustaa.

”Useiden eri osapuolien erinomainen yhteistyö ja sitoutuminen on tehnyt repatriaation mahdolliseksi. Kivifragmenttien mukana myös perinteinen tieto ja kiviin liittyvät merkitykset palautuvat yhteisölle ja tulevat osaksi elävää kulttuuria. Yhteys kulttuuriperintöön on olennainen osa itseymmärrystämme, sosiaalista sitoutumistamme ja tulevaisuuden visioitamme. Kulttuuristen oikeuksien ja moninaisuuden turvaaminen onkin kestävän yhteiskunnan edellytys”, Anttila korostaa.

[Tiedote repatriaatiosta](#)
[Suomen kansallismuseon verkkosivuilla](#)

MUITA MERKITTÄVIÄ REPATRIAATIOYHTEISTÖITÄ VIIME VUOSINA

- Vuonna 2020 Suomen kansallismuseo palautti Yhdysvaltain alkuperäiskansojen edustajille Mesa Verdeen, Coloradon hautalöytöjä ja haudoista löydettyjä esineitä. Hautalöydöt olivat peräisin geologi ja kasvitieteilijä Gustaf Erik Adolf Nordenskiöldin (1868–1895) vuonna 1891 tekemältä tutkimusmatkalta.
- Syksyllä 2021 museo palautti kansalliskokelmista noin 2 200 saamelaisesineitä Saamenmaalle, Saamelaismuseum Siidan haltuun. Vuonna 2023 palautuksesta tehtiin koskettava dokumentti. Suvi Westin ja Anssi Kömin ohjama *Máhccan - Kotiinpaluu* löytyy Yle Areenasta. Saamelaisrepatriaatio ja siihen liittynyt museoiden ja yhteisöjen välinen yhteistyö puolestaan palkittiin Euroopan komission ja kulttuuriperintöjärjestö Europa Nostran kulttuuriperintöpalkinnolla syksyllä 2022.
- Loppuvuodesta 2022 Suomen kansallismuseo osallistui Yhdysvalloissa Valkoisen talon kutsumana ohjelmakokonaisuuteen, joka kehittää hyviä käytäntöjä yhteistyössä museoiden ja alkuperäiskansojen edustajien kanssa, jakaa kokemuksia ja edistää kansainvälisiä repatriaatioita.

Hyvä koulutus

Tavoitteena on taata kaikille avoin, tasa-arvoinen ja laadukas koulutus sekä elinikäiset oppimismahdollisuudet. Tuemme toiminnallamme elinikäistä oppimista. Tarjoamme avoimia aineistoja, oppimisympäristöjä ja digitaalisia palveluja. Aineistomme ovat suurelta osin vapaasti käytettävissä erilaisiin oppimistarkoituksiin.

ALATAVOITE 4.7

Tavoitteenamme on varmistaa vuoteen 2030 mennessä, että kaikki oppijat saavat kestävän kehityksen edistämiseen tarvittavat tiedot ja taidot esimerkiksi kestävästä kehityksestä ja kestäviä elämäntapoja, ihmisoikeuksia, sukupuolten tasa-arvoa, rauhan ja väkivallattomuuden kulttuurin edistämistä, maailmankansalaisuutta, kulttuurien monimuotoisuuden sekä kulttuurin osuutta kestävässä kehityksessä arvostavan koulutuksen kautta.

MITEN TÄHÄN PYRIMME

Välitämme kestävän kehityksen tietoa ja taitoja museoalalla ja kulttuuriympäristötyössä esimerkiksi näyttely-, tapahtuma- ja yleisötyössä, julkaisuissa, digitaalisissa palveluissa sekä viestinnässä. Kulttuuriympäristötyötä tukevat aineistot ja julkaisut, kuten *Korjaustaito.fi* ja *Rakennettuhuvinvointi.fi*, perustuvat resurssiviisauteen ja kestävyteen. Kulttuurisesti kestävä kehitys, kulttuurinen moninaisuus ja yhteisöjen osallisuus ovat työssämme keskeisiä tavoitteita.

Digitaaliset palvelut ja avoimet aineistot, kuten Finna-näkymät ja digitaalinen kokoelma, tukevat elinikäistä oppimista ja madaltavat kynnystä päästä palvelujemme pariin resursseista ja sijainnista riippumatta. Edistämme museo- ja kulttuuriperintöalan kestävän kehityksen osaamista ja pidämme tämän näkökohdan mukana kaikessa toiminnassamme, kuten myöntämiemme avustusten kriteereissä, vaikuttamistyössä sekä järjestämissämme tapahtumissa.

EDISTYMINEN VUONNA 2023

Suomen kansallismuseon yleisötoiminnassa korostuivat kulttuurien jatkuvuuden merkitys, kulttuurinen moninaisuus, kulttuurienvälinen vuoropuhelu sekä kulttuurin muutosvoima kestävän yhteiskunnan rakentamisessa.

Kulttuuriperinnön turvaamisen ja jatkuvuuden merkitys korostui Ukrainan tilanteessa. Kansallismuseo järjesti yhteistyössä Suomen ukrainalaisyhteisön ja Ukrainan suurlähetystön kanssa kansainvälisenäkin ilmiönä tunnetun, ukrainalaista kirjontaperinnettä juhlistavan ns. *Vyshyvanka Day* -tapahtuman. Ukrainalaisyhteisön lasten ja nuorten kanssa järjestettiin lisäksi kirjoitustyöpajoja ja tapahtuma, joista syntyivät Unicefin tuottamat *Pieniä tarinoita lapsille* ja *Pieniä tarinoita nuorille* -teokset sekä televisio-ohjelma.

Suomen merimuseossa osallistuttiin Itämeripäivään, kerättiin majakkalaiva Kemiltä merihavaintoja kesäkauden ajan yhteistyössä Suomen ympäristökeskuksen kanssa sekä tutkittiin ihmisten merisuhdetta yhteistyössä John Nurmisen Säätiön kanssa.

Museoviraston kulttuuriympäristöpalveluiden tuottamalla maksuttomalla *Korjaustaito.fi*-sivustolla jaettiin säilyttävän korjaamisen hyviä käytäntöjä ja ohjeita. Sivuston täydentämisessä ja kehittämisessä panostettiin vuonna 2023 erityisesti sen käytetympään osioon, korjauskortteihin.

Suomen merimuseon ympäristötyöstä ja *Korjaustaito.fi*-sivustosta voit lukea lisää case-kuvauksina raportin jatkosivuilta.

Rakennettu hyvinvointi -verkkosivusto puolestaan tarjoaa tutkittua tietoa rakennetun ympäristön muutoksesta vuosina 1945–1990. Sivustolla avattiin vuonna 2023 uusi osio, joka käsittelee energian ja liikenteen verkostojen kehittymistä. Aihe oli erityisen ajankohtainen kestävän energian kysymysten näkökulmasta.

Kestävä kehitys ja kulttuuriympäristötyö -hankkeessa järjestimme yhteistyössä Tampereen yliopiston kanssa hiililaskentakoulutusta museokentän ja Museoviraston kulttuuriympäristöasiantuntijoille. Syksyllä 2023 järjestettyjen koulutusten teemat olivat: *Purkaa vai korjata?* -hiilijalanjälkivertailut ja *Hiilijalanjäljen laskeminen konservoinnissa ja restauroinnissa*.

Osana hanketta julkaisimme loppuvuodesta 2023 Kestävä kehitys osana kulttuuriympäristöpolitiikkaa – kansainvälisiä linjauksia -selvityksen. Jyväskylän yliopiston tutkijatohtori Johanna Turusen tekemä selvitys kartoittaa kulttuuriympäristöjä koskevan kestävän kehityksen kansainvälisiä sopimuksia ja linjauksia. Raportissa esitellään myös käytännön mahdollisuuksia, joihin suomalaisten kulttuuriympäristötoimijoiden on viisasta tarttua.

Kestävät kaupungit ja yhteisöt

Tavoitteena on taata turvalliset ja kestävät kaupungit sekä asuinyhdyskunnat. Pyrimme siihen tuomalla esiin kulttuuriperinnön potentiaalia kestävän kehityksen ratkaisuvoimana sekä Suomessa että kansainvälisesti yhteistyötä tehden. Tavoittelemme toiminnallamme myös esteettömyyden ja saavutettavuuden edistämistä.

ALATAVOITE 11.4

Tehostaa hankkeita maailman kulttuuri- ja luonnonperintökohteiden suojelemiseksi.

ALATAVOITE 11.7

Taata vuoteen 2030 mennessä yhtäläinen pääsy turvallisiin, osallistaviin, vihreisiin ja julkisiin tiloihin erityisesti naisille ja lapsille, ikääntyneille sekä vammaisille. Esteettömyyden ja saavutettavuuden edistäminen kaikessa toiminnassa.

MITEN TÄHÄN PYRIMME

Olemme kulttuuriperinnön keskeinen asiantuntija, palvelujen tuottaja, toimialamme kehittäjä ja viranomainen. Lisäksi olemme keskeinen kulttuuriperintöpolitiikan vaikuttaja ja toimija. Olemme laajasti verkostoituneita sekä kotimaassa että kansainvälisesti. Kestävyys on integroitunut viraston ydintavoitteisiin. Se otetaan korostuneesti huomioon kansainvälisten kulttuuriperintösopimusten toimeenpanossa, kestävän ja säilyttävän suojelun korjausrakentamisen linjauksissa sekä avustusten jakamisessa.

Teemme aktiivisesti kannanottoja sekä pyrimme omalla toiminnallamme yhdentämään kansallisesta ja kansainvälistä kulttuuriperintö- ja ilmastopolitiikkaa. Hyödynnämme kokoelma-aineistojamme tärkeiden teemojen esille nostamiseen. Lisäämme tutkimusyhteistyötä kestävän kehityksen kysymyksissä.

ALATAVOITE 13.2

Integroida ilmastonmuutosta koskevat toimenpiteet kansalliseen politiikkaan, strategioihin ja suunnitteluun.

(Alatavoite 13.2 ei kuulu Kestävät kaupungit ja yhteisöt -tavoitteen, vaan Ilmastotekoja-tavoitteen alle. Alatavoite on silti meille tärkeä, ja siksi halusimme sisällyttää sen ohjelmaamme.)

EDISTYMINEN VUONNA 2023

Museovirasto teki opetus- ja kulttuuriministeriölle aloitteen kulttuuriperintöön liittyvän varautumistoiminnan kehittämiseksi ja vahvistamiseksi. Virasto osallistui resilienssikeskusteluun ja pyrki vaikuttamaan siihen, että kokonaisturvallisuustoimijat tunnistaisivat paremmin kulttuuriperintöön liittyvät varautumistarpeet.

Toimimme sisäministeriön johtamassa kansallisessa Sendai-verkostossa ja esittelimme Baltic Region Heritage Committeeen puheenjohtajuusvuonna kansallisen Sendai-verkoston mallia (UNDRR Sendai Framework for Disaster Risk Reduction) Itämeren maiden kulttuuriperintöviranomaisille. Tavoitteena on nostaa keskusteluun ilmatoriskeistä aiheutuneiden kulttuuriomaisuusvahinkojen tiedonkeruun ja raportoinnin järjestäminen.

[Kestävä kehitys osana kulttuuriympäristöpolitiikkaa -selvitys](#)

Kestävä kehitys osana kulttuuriympäristöpolitiikkaa -selvitys kartoittaa keinoja, joiden avulla kulttuuriympäristöalan toimijat voivat tarttua kestävän kehityksen kysymyksiin.

Osallistuimme aktiivisesti pohjoismaiseen yhteistyöhön kestävän kehityksen kysymyksissä: esimerkkinä Pohjoismaainen luonnon monimuotoisuuden työryhmä (NBM). *Kestävä kehitys osana kulttuuriympäristöpolitiikkaa - kansainvälisiä linjauksia* -raportti julkaistiin loppuvuodesta 2023. Raportti auttaa kulttuuriympäristötyötä tekeviä vahvistamaan kestävää kehitystä osana työtään.

Valmistelimme hanketta ilmastonmuutoksen vaikutusten seurannasta kulttuuriperintökohteissa yhteistyössä mm. Suomenlinnan hoitokunnan, Oulun yliopiston ja Kirkkohallituksen kanssa. Restauroinnin ohjauksen linjauksiin ja kannanottoihin sekä käytäntöihin Seurasaarella sisältyi kestävän kehityksen ulottuvuus.

Aloitimme opetus- ja kulttuuriministeriön tuella hankkeen kulttuuriperintökohteiden 3D-tallennuksen tehostamiseksi ja yhteisten toimintatapojen sopimiseksi. Digitaaliset kohteet lisäävät tasa-arvoisuutta saavuttamisessa ja mahdollistavat kohteiden kokemisen ilman matkustamisen luomaa ympäristökuormitusta.

Case: Korjaustaito.fi palvelee rakennetun ympäristön kestäväää kehitystä

Korjaustaito.fi on Museoviraston perustama ja ylläpitämä rakennusperinnön, säilyttävän korjaamisen ja restauroinnin verkkosivusto. Sivusto palvelee niin rakennusalan ammattilaisia kuin suurta yleisöä keräämällä korjaustiedon yhteen, helposti saavutettavaan paikkaan.

Korjaustaito.fi soveltuu niin kotikorjaajalle kuin ammattilaiselle.
Kuva: Soile Tirilä / Museovirasto.

UUDEN RAKENTAMISESTA HAASTEITA EKOLOGISUUDELLE

Uuden rakentaminen kuormittaa ympäristöä raskaasti, kun taas oikein käytettynä ja hyvin huollettuna rakennus voi kestää jopa satoja vuosia. Rakennusten pitkää käyttöikää on siis tärkeää vaalia huoltamalla, kunnostamalla ja korjaamalla – sekä tietysti rakennuksen oikeanlaisella käytöllä. Näihin tarpeisiin Korjaustaito.fi-sivusto vastaa tarjoamalla tietoa säilyttävästä korjaamisesta.

KORJAUSKORTIT: ASIAANTUNTIJANEUVOJA SÄILYTTÄVÄÄN KORJAAMISEEN

Korjaustaito.fi-sivuston taustalla oli tarve koota Museoviraston vuosien varrella eri yhteyksiin tuottama säilyttävän korjaamisen ohjetieto yhteen, helposti löydettävään paikkaan. Suosituin sisältö sivustolla ovat korjauskortit.

”Korjauskortit sinänsä eivät ole uusi tuote, vaan niitä on tuotettu jo 1990-luvulla”, kertoo yliarkkitehti Pekka Lehtinen kulttuuriympäristöpalveluiden restauroinnin ohjauksen yksiköstä.

Korjauskortit perustettiin vastaamaan Museoviraston neuvontatyössä toistuvasti vastaan tulleisiin kysymyksiin siitä, miten

vanhoissa rakennuksissa tyypillisiä – ja kestäväksi osoittautuneita – rakenteita korjataan.

”Opastamme rakennusta säilyttävään korjaamiseen. Miten hoitaa, kunnostaa ja korjata vanhaa rakennusta kestävästi ja taloudellisesti, samalla sen arvoja vaalien”, Pekka kuvailee.

JATKUVAA KEHITTÄMISTÄ JA SISÄLLÖNTUOTANTOA

Ohjeiden ajantasaisuus vaatii jatkuvaa ylläpitoa ja päivittämistä, johon osallistuvat kaikki Museoviraston restauroinnin asiantuntijat. Korjauskorttien lisäksi toisena kehittämisen painopisteenä vuonna 2023 oli Korjaajan polku, joka tukee pienempiä korjaushankkeita ja alueellisten vastuumuseoiden korjausneuvojen työtä niiden ohjaamisessa. Korjaajan polku auttaa oma-toimista korjaajaa valmistautumaan rakennuksen arvoja säilyttävään hankkeeseen ja hallitsemaan tavoitteiden toteutumista sen läpiviemisessä.

Tavoitteena on työn alla olevien sisältöjen saaminen julkaisuvalmiiksi kokonaisuudeksi loppuvuodesta 2024. Korjaustaito.fi-sivuston pitkäjänteisessä kehitystyössä tähtäämme sivuston tunnettuuden ja vaikuttavuuden pitkäjänteisyyden parantamiseen. Se, että sivuston viesti tavoittaa oikeat kohderyhmät, on meille avainasia.

Vuonna 2023
Korjaustaito.fi-
sivustolla oli

13 200

kävijää.

Yksittäisiä
käyntejä sivustolla
laskettiin vajaa

22 000

kappaletta.

Kestävää korjausrakentamisen tulevaisuutta rakennetaan yhdessä muiden viranomaisten ja toimijoiden kanssa. Yhdessä toimien lisäämme rakennusperinnön ja säilyttävän korjaamisen arvostusta, lisäämme vaikuttavuutta sekä viestimme tehokkaammin tarjolla olevista palveluista. Tavoitteena on nykyistä kestävämpi rakentamisen ala, joka perustuu rakennusten materiaaleja säästävään korjaamiseen.

[Korjaustaito.fi](https://korjaustaito.fi)

VUODEN MUSEO

VUODEN VIESTINTÄTEKO 2023

Suomen museoliitto ja Kansainvälisen museoneuvosto ICOMin Suomen-komitea palkitsivat Korjaustaito.fi-sivuston vuoden 2023 museoviestintätekona. Kiitosta tuli onnistuneesta ja positiivisesti erottuvasta viestintäteosta.

Vuonna 2022 sivusto sai Suomen Arkkitehtiliiton SAFA-palkinnon esimerkillisestä korjaustiedon saavutettavuuden edistämisestä.

”Tietojen kokoaminen Korjaustaito.fi-sivustolle on ollut valtakunnallisesti vaikuttava ja merkittävä teko. Korjausperinteistä kiinnostuneiden ihmisten lisäksi sivusto palvelee myös museoita ja tukee museoiden ydintehtävää rakennusperinteen säilyttäjänä ja ylläpitäjänä. Yhdelle sivulle koostettu hyödyllinen materiaali mahdollistaa helposti saavutettavan tiedon ja sen hyödyntämisen. Samalla sivusto tukee kestävästä kehityksestä edistämällä rakennuskannan säilymistä.” (Museoliiton tiedote 19.10.2023)

Vastuullista kuluttamista

Tavoitteena on varmistaa kulutus- ja tuotantotapojemme kestävyys. Kehitämme työkäytäntöjämme kestäväen kehityksen mukaisiksi. Edistämme tietoisuutta kestävästä kehityksestä omalla toiminnallamme.

ALATAVOITE 12.7

Edistää kestäviä julkisia hankintakäytäntöjä kansallisten lakien ja prioriteettien mukaisesti.

ALATAVOITE 12.8

Varmistaa vuoteen 2030 mennessä, että kestävästä kehityksestä ja luontoa suosivista elämäntavoista ollaan tietoisia kaikkialla.

MITEN TÄHÄN PYRIMME

Vuonna 2021 laadittiin *Museoviraston kestäväen kehityksen ohjelma Yhteinen tehtävä - Museoviraston kestäväen kehityksen toimintaohjelma 2025* sekä toiminta- ja kohdekohtaisia suunnitelmia. Toimintaohjelman mukaisia tavoitteita ovat mm. kulutuskestävästi tuotetut tapahtumat, hiilijalanjäljen mittaamisen kehittäminen yhteistyössä muiden valtionhallinnon toimijoiden kanssa, työmatkustamisen vähentäminen sekä viraston autojen päästöjen ja määrän vähentäminen.

Tavoittelemme sitä, että omat hankintamme olisivat yhä kestävämpiä. Tavoitteeseen pääseminen edellyttää, että kestäväen kehityksen kriteeri otetaan mukaan kilpailutuksiin.

Hyvä koulutus -tavoitteen yhteydessä jo mainituilla tavoitteilla edistämme myös vastuullista kuluttamista. Teema esiintyy Suomen kansallismuseon ohjelmistoissa, näytellyissä, tapahtumissa ja kokoelmatyössä. Kulttuuriympäristötyössä vastuullista kuluttamista tukevat aineistot ja julkaisut, kuten aiemmin jo mainitut resurssiviisauteen ja kestävyteen perustuvat *Korjaustaito.fi* ja *Rakennettuhuvinvointi.fi*.

EDISTYMINEN VUONNA 2023

Museoviraston kannanotot ja lausunnot liittyen ohjelmiin, strategioihin ja säädöksiin ovat sisältäneet johdonmukaisesti kestäväen kehityksen näkökulmat ekologisesta kulttuuriseen. Tavoitteena on ollut edistää ilmasto- ja kulttuuriperintöpolitiikan yhdentymistä. Euroopan neuvostossa laaditut luonto- ja kulttuuriperintöpolitiikkaa yhdentävät suositukset (L.I.N.K.E.D) valmistuivat. Museovirasto oli mukana suosituksia valmistelleessa työryhmässä.

Suomen kansallismuseossa edistetään kestäviä toimintamalleja mm. kierrättämällä mahdollisimman paljon toiminnassa käytettyjä materiaaleja (esim. näyttely- ja tapahtumarakentaminen, kokoelmien säilytys ja kuljetus). Kokoelmien siirtohankkeen volyymit ovat suuria, joten ympäristötietoisilla valinnoilla on huomattava vaikutus.

Konservoinnin menetelmissä on mahdollista saavuttaa huomattavia kestävyshyötyjä uuden teknologian avulla. Metalliaineiston korroosion pysäyttämisessä Suomen kansallismuseo on ensimmäisenä museona ottanut käyttöön ns. subkriittisen teknologian. Menetelmä on manuaalista käsittelyä merkittävästi ekologisempi nopeutensa ja tehokkuutensa ansiosta. Subkriittisesti käsitellyt esineet eivät enää vaadi tiukasti hallinnoituja olosuhteita.

Pakastuksilla ja typpikäsittelyillä mahdollistamme erittäin tehokkaan ennaltaehkäisevän konservoinnin prosessin kokoelmien muuttojen yhteydessä. Nämä edesauttavat kokoelmien säilymistä ja nopeaa siirtoprosessia suurilla volyymeillä – sekä jatkossa kokoelmien hallinnan prosesseja. Lisäksi tarjoamme näillä laitteistoilla käsittelyä kymmenille muille museokentän toimijoille, mikä vähentää kansallisella tasolla päällekkäisiä hankintoja ja lisää synergiaa toimijoiden kokoelmien hallinnassa.

12 VASTUULLISTA
KULUTTAMISTA

Case: Suomen merimuseon vastuullisuusmatka

Museolaivat Tarmo ja Kemi on restauroitu säilymään yleisökäytössä.
Kuva: Suomen kansallismuseo

Suomen kansallismuseon museoperheeseen kuuluva Suomen merimuseo toimii Kotkassa Merikeskus Vellamossa. Merikeskuksessa toimivat Suomen merimuseon lisäksi Kymenlaakson museo, museokauppa Plootu sekä ravintola Laakonki. Kantasatamassa kelluvat myös kesäaikaan näyttelytiloina toimivat museolaivat jäänmurtaja Tarmo ja majakkalaiva Kemi. Kokoelmiin kuuluu myös luotsikutteri Pitkäpaasi.

GREEN KEY -YMPÄRISTÖSERTIFIointi SUOMEN MERIMUSEOLLE

Vuodesta 2022 lähtien Merikeskus Vellamo kaikkine toimijoinaan on kuulunut kansainväliseen matkailualan Green Key -vastuullisuusohjelmaan. Green Key -sertifikaatti käsittää niin ekologisen, sosio-kulttuurisen kuin taloudellisenkin vastuullisuuden osa-alueet. Vuosittainen auditointi kirittää jatkuvaan vastuullisuuden kehittämiseen. Viimeisin auditointi tehtiin vuonna 2023.

Suomen merimuseo ja muut Vellamon toimijat ovat mukana myös Sustainable Travel Finland -ohjelmassa. Sen tavoitteena on Visit Finlandin myöntämä STF-merkki, jonka avulla matkailijoille viestitään kestävästä toiminnasta. Museokohteista myös Kansallismuseo ja Seurasaari ovat matkalla kohti STF-merkkiä.

MILLAINEN ON SUOMALAISTEN SUHDE ITÄMEREEN?

Toukokuussa 2023 Suomen merimuseo toteutti yhdessä John Nurmisen Säätiön kanssa laajan kyselyn suomalaisten suhteesta mereen. Kohderyhmänä olivat aikuiset ja aineiston koko 1 040 vastaajaa. Kyselyn toteutti Kantar Public.

Tutkimuksen mukaan suomalaiset pitävät merta kauniina ja kunnioitusta herättävänä mutta saastuneena. Vastaajien suurin huolenaihe on roskaaminen. Todellisuudessa Itämeren suurin huolenaihe on rehevöityminen sekä ilmaston lämpenemistä aiheuttavat muutokset.

Tutkimus toi paljon arvokasta taustatietoa ihmisten suhteesta mereen, ja tietoja voidaan hyödyntää Suomen merimuseon näyttelyuudistuksessa. Meidän on tunnettava yleisöme ja ymmärrettävä heidän ajatuksiaan ja arvojaan voidaksemme luoda heitä kiinnostavaa sisältöä.

”Merisuhteen ymmärtäminen on siksikin tärkeää, sillä mitä rakastaa, sitä suojelee, ja mikä on tuntematonta, sitä usein pelkää”, muotoilee tutkimuksen toteutuksessa mukana ollut museolehtori Johanna Aartomaa Suomen merimuseosta.

[Suomalaisten suhde Itämereen -tutkimus](#)

SINILEVÄSEURANTAA YHTEISTYÖSSÄ SUOMEN YMPÄRISTÖKESKUKSEN KANSSA

Suomen merimuseo aloitti sinilevähavainnointiin liittyvän yhteistyön Suomen ympäristökeskuksen kanssa vuonna 2023. Museo-laivojen oppaat arvioivat kesäkaudella viikoittain sinilevätilanteen museon yhteydessä olevalta laiturilta majakkalaiva Kemin läheisyydessä.

Sinilevätilanne raportoidaan Järvi-meriwiki-verkkopalvelussa, ja samalla sinne voidaan merkitä esimerkiksi veden lämpötila ja näkösyvyys. Kesällä 2023 aloitettua seuranta on tarkoitus jatkaa vastakin.

Pieteetillä kunnostetussa ja kesällä 2022 yleisölle avatussa majakkalaiva Kemissä järjestetään kesällä yleisöopastuksia, joissa kerrotaan majakkalaivoilla aikanaan tehdystä merentutkimuksesta ja sään havainnoinnista. Sinilevätutkimus on nykypäivän jatkumo tälle jo perinteikkäälle tutkimusyhteistyölle.

[Suomen merimuseon sivut](#)

[Merikeskus Vellamon vastuullisuussivut](#)

[Järvi-meriwiki](#)

Vesinäytteitä otetaan museolaiturilta säännöllisesti.
Kuva: Suomen kansallismuseo

Ihmisarvoista työtä ja talouskasvua

Tavoitteena on edistää kaikkia koskevaa kestävää talouskasvua, täyttä ja tuottavaa työllisyyttä sekä säällisiä työpaikkoja.

ALATAVOITE 8.3

Edistää kehityslähtöisiä käytäntöjä, jotka tukevat tuottavaa toimintaa, säällisten työpaikkojen luontia, yrittäjyyttä, luovuutta ja innovointia sekä kannustavat mikro- ja pienyritysten sekä keskisuurten yritysten perustamiseen ja kasvattamiseen, esimerkiksi takaamalla rahoituspalvelujen saanti.

ALATAVOITE 8.9

Laatia ja toimeenpanna vuoteen 2030 mennessä käytäntöjä työpaikkoja luovan ja paikallista kulttuuria sekä tuotteita edistävän kestävä matkailun edistämiseksi.

MITEN TÄHÄN PYRIMME

Tuomme esiin ja edistämme kulttuuriperintöön sisältyviä kestävä talouden mahdollisuuksia.

Museovirasto jatkaa kulttuuriperinnön digitointia, joka laajentaa palveluiden hyödyntämismahdollisuuksia ja tuo kulttuuriperintöä uusien käyttäjien ulottuville. Jaamme avustuksia, joilla edistämme kulttuuriperinnön ja rakennusten kestävää käyttämistä, hoitamista ja korjaamista. Samalla luomme yrittäjyyden edellytyksiä alalle ja edistämme kulttuuriperintöön sisältyviä kestävä talouden mahdollisuuksia.

Toteutamme kulttuurimatkailun hanketta sekä tuemme kestävä matkailun kehittämistä maailmanperintökohteissa. Kehitämme kestävä matkailun näkökulmaa omis- sa museo- ja nähtävyydenkohteissa.

Toimimme itse vastuullisena työnantajana.

Suomenlinna on yksi Suomen seitsemästä maailmanperintökohteesta. Kuva: Juha Kalaoja, Visit Finland.

EDISTYMINEN VUONNA 2023

Suomen kansallismuseon hallinnoimasta kulttuurihistoriallisesta kansalliskokoelmasta yli 90 prosenttia oli digitaalisen kokoelmanhallinnan piirissä vuoden 2023 lopussa.

Jaoimme yhteensä 1 382 000 euroa avustuksia rakennusperinnön ja kulttuuriympäristökohteiden korjaushankkeisiin, joilla tuetaan kohteiden kestävää käyttöä ja hoitoa sekä välillisesti korjaami-

sen alan työllisyyttä ja osaamista. Lisäksi avustimme pienemmillä summilla maailmanperintökohteiden korjaushankkeita, muinaisjäännösalueiden hoitoa sekä liikenteen kulttuuriperinnön säilyttävää korjaamista.

Julkaisimme merkittävän määrän digitoitua kulttuuriaineistoa Finna.fi-palvelun kautta neljän oman näkymämme kautta. Vapaasti saatavilla oleva aineisto luo mahdollisuuksia yritystoiminnalle ja kulttuurialan yrittäjyydelle.

8 IHMISARVOISTA
TYÖTÄ JA
TALOUSKASVUA

Julkaisimme marraskuussa Kestävä matkailu maailmanperintökohteissa -selvityksen. Maailmanperintökohteet voivat toimia esimerkkinä muille kulttuuriperintökohteille kestävän matkailun kehittämisessä. Tästä tutustumaan raporttiin.

Aloitimme *Arkeologia 2.0* -hankkeen yhteistyössä arkeologian keskeisten toimijoiden kanssa. Tavoitteena on modernisoida kansallinen arkeologisen tiedon infrastruktuuri ja luoda uudenlainen kansallinen ekosysteemi. Tarkoituksena on vahvistaa tiedon kaupallisen sekä tutkimuksellisen käytön mahdollisuuksia.

SANASTO

Finna.fi on Kansalliskirjaston hallinnoima verkkoalusta, jossa arkistot, museot ja kirjastot voivat julkaista aineistojaan yleisön käyttöön.

Case: Yhteistyöllä ekologisempaa museotoimintaa

- innovaatioavustus Varsinais-Suomen museoille

Museovirasto jakaa valtionavustuksia, joilla tuetaan kulttuuriperintökohteiden säilymistä sekä museoiden ja yhteisöjen kulttuuriperintöön liittyvää toimintaa. Yksi avustustyypeistä on ammatillisille museoille suunnattu innovatiivisten kehityshankkeiden avustus. Innovaatioavustusten tavoitteena on kulttuuriperinnön ja taiteen vaikuttavuuden lisääminen kestävällä tavalla.

ILMASTOLUPAUKSIA KOLMENTOISTA MUSEON VOIMIN

Yksi innovaatioavustuksen saajista on kolmentoista varsinaissuomalaisen ammatillisen museon yhteinen kehittämishanke Ilmastolupaus 2022–2023. Museoviraston myöntämä 70 000 euron suuruinen avustus mahdollisti hankkeen toteuttamisen ja projektikoordinaattorin palkkaamisen.

Kukin mukana olevista museoista sitoutui kehittämään toimintaansa ympäristöystävällisempään suuntaan itse valitsemallaan tavalla, joko ilmastokuormaa pidentämällä tai positiivista ympäristövaikutusta lisäämällä. Olennainen osa hanketta oli lisäksi työryhmäläisten yhdessä oppiminen, jaettu asiantuntijuus ja aktiivisen ilmastotoimijan roolissa tiedon jakaminen muille.

Museoiden ilmastolupaus innosti ja kokosi varsinaissuomalaisen museoiden ympäristötekemisen vaikuttavaksi edelläkävijähankkeeksi.

ILMASTOTEKOJA KAIKISSA KOKOLUOKISSA

Hankkeen projektikoordinaattorina toimineen, nykyisin Turun museokeskuksessa tutkijana työskentelevän **Maija Taljan** mukaan kaikilla osallistujilla oli alusta lähtien yhteinen ajatus siitä, että museoilla on merkittävä rooli yhteiskunnallisena vaikuttajana. Tämä oli tehokas lähtökohta hankkeeseen sitoutumiselle ja työn merkityksellisyydelle.

Mukana olleiden museoiden kokoluokka vaihteli muutaman työntekijän pienmuseosta lähes 200 henkilöä työllistävään Turun museokeskukseen. Siksi oli luonnollista, että myös osatoteutukset ja niiden mittakaavat olivat keskenään erilaisia.

Ekokompassi-ympäristöjärjestelmää lähtivät rakentamaan Aboa Vetus Ars Nova, Turun taidemuseo, Turun museokeskus ja Åbo Akademin säätien museot. Salon historialliseen museoon kuuluvassa Meritalon museossa taas lähdettiin yhdessä Luon-

nonvarakeskuksen kanssa tekemään luonnon monimuotoisuus-hanketta, jossa museon puutarhaan istutettiin alkuperäiskasvien varmuuskokoelma.

Muita ilmastotekoja olivat muun muassa aurinkopaneelit, sähkön säästäminen sekä ympäristöteemaiset asukastapahtumat. Yhteinen kehittäminen jatkuu hankkeen päätyttyäkin osana Varsinais-Suomen ammatillisten museoiden yhteistyöverkoston toimintaa. Samoin suunnitelmallinen tiedon ja toimintamallien jakaminen muille alan toimijoille on käynnissä.

”Ilmastonmuutoksella, luonnonvarojen ehtymisellä ja globalisaatiolla on moninaisia, toisiinsa kytkeytyviä, pitkällä aikavälillä dramaattisia vaikutuksia luonnonympäristöön, ihmisten elinoloihin, talouteen ja yhteiskuntaan. Aikamme suurimpana haasteena on löytää keinot ja luoda rakenteet ekologisesti, sosiaalisesti, kulttuurisesti ja taloudellisesti kestäväälle hyvinvoinnin kasvulle. Kestävyysajattelu vaikuttaa myös museotyöhön. Sen tulee olla keskiössä yhtä lailla esimerkiksi kiinteistöjen ja -kokoelmien ylläpidossa kuin siällöntuotannossa ja museoiden toiminnan tavoitteissa.”

Museopoliittinen ohjelma 2030, s. 10.

ILMASTOLUPAUS-HANKKEESSA MUKANA:

- Aboa Vetus Ars Nova
- Forum Marinum
- Liedon museo
- Liedon Vanhalinna
- Naantalin museo
- Rasion museo Harkko
- Sagalundin museosäätio
- Salon historiallinen museo
- Suomen maatalousmuseo Sarka
- Åbo Akademin säätion museot
- Turun museokeskus
- Turun taidemuseo
- Uudenkaupungin museo.

[Ilmastolupaus-hankkeen sivut](#)

Case: LIVIND - Elävä kulttuuriperintö alueiden voimavarana

Museoviraston LIVIND-hanke (2021-2023) keskittyi aineettomaan kulttuuriperintöön kestäväen kehityksen muutosvoimana. Mukana oli Suomen lisäksi kahdeksan kumppanimaata, joissa käynnistettiin paikallisia pilottiprojekteja. Pilotit valmistuivat pääosin vuoden 2024 aikana.

SUOMI

- Rovaniemi, Mikkeli ja Jyväskylä: Työpajoja, joiden tavoitteena oli aineettoman kulttuuriperinnön ymmärryksen lisääminen osana kestävää elämäntyyliä.
- Ahvenanmaa: Merilintukannan elvyttämiseksi perinteisten lintupönttöjen valmistamista pieniin saarikohteisiin luoden merilinnuille turvalliset ja rauhalliset pesimisolosuhteet.

TANSKA

- Bornholm: Saarella sijaitsevassa keskiaikakeskuksessa on vanhoja keramiikan valmistamisen tekniikoita esittelevä savipaja. Pilotissa kokeiltiin koululaisille suunnattua leiriohjelmua, jossa huomio keskittyi erityisen tuen tarpeessa oleviin lapsiin ja heidän osallisuuteensa.
- Färsaaret: Svinøy kuuluu Färsaarten ulkosaariin, jossa perinteiset elinkeinot ovat olleet kalastus ja lammastalous. Metsättömällä saarella käsityömainen turpeennosto energianlähteeksi on ollut tärkeä osa vuotuistaloutta. Pilotissa saarelaiset käsittelivät turpeennoston mahdollisuutta säilyä elävänä perintönä sekä pohtivat saaren energiapolitiikkaa kestäväen kehityksen näkökulmasta.

- Färsaaret: Tapahtumakonseptin luominen paikallisen villaraaka-aineen ympärille Tórshavnissa. Kohderyhmänä lapset ja perheet, joiden haluttiin tutustuvan villaan materiaalina ja sen hyödyntämismahdollisuuksiin.
- Grönlanti, Kalaallit Nunaat, Nuuk: Käsityötaitoseminaari, joka toi yhteen alueen luonnonmateriaaleja hyödyntävät kädentaitajat. Ammattitaidon vahvistaminen osana kestävää hylkeenpyydystä.

NORJA

- Røros: Kansantanssia ja visuaalisuutta yhdistävä näyttely. Kohtaamisia, keskusteluita ja verkostoitumista tanssiyhdistysten, museoiden ja koulujen välillä. Kansantanssin elinvoimaisuuden lisäämistä tärkeänä osana kulttuurista ja sosiaalista kestävyyttä.

RUOTSI

- Skåne: Romanikulttuurin kädentaitojen edistäminen ja niiden arvostuksen lisääminen. Romaninuorten ammatillisten mahdollisuuksien parantaminen kulta- ja hopeaseppinä toimimiseen.
- Ruotsissa "fäbodit" ovat vanhaan maatalouteen liittyviä karjamajoja, joita ympäröivät karjan kesälaitumet. Pilotissa luotiin lasten ja nuorten kesäleiritoimintaa näille pientiloille.

SÁPMI / RUOTSI, NORJA JA SUOMI

- Pilotissa parannettiin perinteisten saamelaisten käyttöesineiden (duodji) valmistajien osaamista tuotteen alkuperätiedon hyödyntämisessä erityisten tuotemerkkien avulla.

POHJOISMAAT JA BALTIA

- Lisättiin tietoa aineettoman kulttuuriperinnön ja kestävä kehityksen välisistä suhteista podcast-sarjan avulla ja syvennettiin Pohjoismaiden ja Baltian aineettoman kulttuuriperintöverkoston välistä yhteistyötä.

VIRO

- Ööbikuööd-tarinankerrontafestivaali: Tarinat ovat ajattomia ja niillä on voima yhdistää ihmisiä ja yhteisöjä. Ne ovat sosiaalisen kestävyuden voimavara sukupolvien ketjussa.
- Let's get mumming: Pyhän Martin ja Pyhän Katariinan päivien perinne. Pukeudutaan historiallisiin asuihin, järjestetään ulkoilmatapahtumia ja ovelta ovelle -vierailuja historiateemaan sopien.
- Soomaa: Mestarikoulutus ruuhen valmistamiseen perinteisin menetelmin puunrungosta kaivertamalla. Ammattitaidon säilyttämiseksi nuoria, sukupuolesta riippumatta, innostetaan tämän käsityötaidon pariin.

ISLANTI

- Seyðisfjörður: Itä-Islannin pienessä kylässä toimiva taidekoulu Lunga School testasi uutta lukukausiohjelman-
sa (The Land Programme) yhdessä paikallisten kanssa. Ohjelma keskittyy alueen perinteisiin elämäntapoihin ja luontosuhteeseen.

LATVIA

- Vidzeme: Pilotissa toteutettiin useita työpajoja yhteistyössä paikalliskirjastojen kanssa. Työpajoissa keskityttiin etu- ja sukunimien tarinoiden ja niiden merkityksiin

identiteetin ja paikallisen yhteenkuuluvuuden tunteen muodostumiselle.

- Dienvidkurzemen maakunta: Pilotti keskittyi hapattamiseen osana perinteistä ruokakulttuuria. Hapatetun ruokaperinteen reseptien ja tarinoiden tallentamisen lisäksi pilotissa kokeiltiin ruokaperinteen esittelyä kiertävän keittiön avulla.

LIETTUA

- Varėnan sienifestivaali: Pilotissa tarkasteltiin festivaalin yhteyttä sienestykseen elävänä perintönä sekä kestävyyskysymyksiä. Työpajojen ja yhteiskehittämisen tuloksena syntyi kestävyysopas, joka on sovellettavissa myös muihin luonnonvaroihin liittyviin tapahtumiin.

PUOLA JA LIETTUA

- Dajnava-metsän alueella toimivien puolalaisten ja liet-
tualaisten mehiläistarhaajien yhteistyöprojekti. Erikoisuutena puissa kasvatettavien mehiläisten tarhaamiseen liittyvien taitojen ja tiedon jakaminen, rajat ylittävän yhteistyön vahvistaminen ja yhdessä oppiminen.

PUOLA

- Koniaków: Paikallisen pitsinvalmistustavan perinteen jatkuminen. Näyttely paikallisesta tavasta hunnuttaa morsian pitsisellä hilkalla. Pitsihilkan käyttöön liittyvän häärituaalin dokumentointi.

[Aineettoman kulttuuriperinnön verkkosivut](#)

Ekologinen jalanjälkemme

Lasten Seurasaari -tapahtuma, toukokuu 2013, Helsinki.
Kuva: Päivi Kosonen / Suomen kansallismuseo

Ympäristöjohtamista Ekokompassin avulla

Museovirastolle alettiin vuonna 2023 laatia Ekokompassi-ympäristöohjelmaa. Kartoittamisesta ja suunnittelusta edetään vuonna 2024 valmiin ympäristöohjelman kirittämänä ensimmäiseen auditointiin ja jatkuvaan kehittämiseen.

Suomen merimuseon case-esittelyssä kerroimme, että Merikeskus Vellamon toimijoilla on ollut käytössään ympäristöohjelma (Green Key) jo vuodesta 2022. Siellä ympäristötyötä on tehty siis jo muutama vuosi pidempään.

Kansallismuseo ja Seurasaari hyväksyttiin vuonna 2020 mukaan Helsingin kaupungin Valitse vastuullisemmin -ohjelmaan. Palvelu auttaa pääkaupunkiseudun asukkaita ja matkailijoita valitsemaan kestävämmän toimivia käyntikohteita.

Kohteiden tavoitteena on tulla hyväksytyiksi Visit Finlandin kehittämään Sustainable Travel Finland -ohjelmaan. Ekokompassi-ympäristöohjelman rakentaminen on osa tämän tavoitteen saavuttamista.

Suurin jalanjälki toimitiloista

Valtion virastojen suurimpia päästönlähteitä ovat tyypillisesti toimitilat. Museoalalla kiinteistöpäästöjä lisäävät kokoelmien säilyttämisessä ylläpidettävät olosuhteet, kuten tietty ilman- kosteus ja lämpötila. Lahdessa marraskuussa pidetty Euroopan museokonferenssi päätettiin julkilausumaan, jossa todettiin ensi kertaa ääneen ja yhteisesti, että enää ei ole mahdollista

säilyttää aivan kaikkea kulttuuriperintöaineistoa nykyisissä olosuhteissaan.

Museoilla on tärkeä rooli inspiroida ja mahdollistaa muutosta, jolla edistetään kestävämpää tulevaisuutta. Tiukkojen olosuhdevaatimusten höllentämisellä on ekologista jalanjälkeä pienentävä vaikutus energiankulutuksen vähenemisen kautta. Toiseksi olosuhdevaatimusten alentuessa esineistöä voidaan nykyistä laajemmin tuoda näytille erilaisiin museoympäristöihin ympäri maailmaa. Näin aineistojen saavutettavuus paranee, ja positiivinen kädenjälkivaikutus kasvaa.

Toinen museotoiminnassa merkittävä hiilijalanjälkivaikutus syntyy syntyy matkailijoiden kulkemisesta museokohteisiin.

My Green Lab: käytössä konservoinnin vihreät menetelmät

Suomen kansallismuseon tuottamien kokoelma- ja konservointikeskuspalveluiden parissa on tehty paljon työtä materiaalien uudelleenkäytön ja lajittelun tehostamiseksi. Lisäksi konservointilaboratoriomme on tehnyt yhteistyötä My Green Lab -sertifiointiohjelman kanssa vuodesta 2020 lähtien. Kyseessä on kansainvälinen laboratorioille suunnattu kestävä kehityksen sertifiointiohjelma.

Konservointi mahdollistaa museokokoelmien säilymisen ja käyttämisen. Konservointiprosessit ovat pitkäkestoisia, ja esimerkiksi meriarkeologisten kohteiden konservointi voi kestää jopa vuosia. Siksi kestävä kehityksen näkökulmia on pohdittava jo konservointisuunnittelun yhteydessä.

Suomen kansallismuseo on maailman ainoa museo, jolla on käytössään subkriittinen laite. Se hankittiin Vantaalla sijaitsevaan kokoelma- ja konservointikeskukseen vuonna 2023. Laite on tällä hetkellä koekäytössä.

Subkriittisen teknologian avulla voidaan pysäyttää metalliaineiston korroosio. Teknologia parantaa huomattavasti konservoinnin tehokkuutta ja ekologisuutta. Esineet ovat käsittelyn jälkeen stabiilimpia ja kestävät olosuhteiden vaihtelun hyvin. Tämä taas edistää esineiden saavutettavuutta avaamalla niille uusia näyttelymahdollisuuksia erilaisissa ympäristöissä ja olosuhteissa.

Museovirasto on lisäksi investoinut ennaltaehkäisevän konservoinnin prosesseihin mm. pakastus- ja tyypilaitteistoja hankkimalla. Niiden avulla olemme luoneet tehokkaan prosessin kokonien siirtoa varten. Kokoelma- ja konservointikeskus tarjoaa näitä käsittelypalveluita myös muille alan toimijoille. Näin vähennämme tarvetta erillisille laiteinvestoinneille, luomme synergiaa ja lisäämme yhteistyötä alalla.

Senaatti-kiinteistöt vuokranantajana

Museoviraston toimitiloista vastaa pääosin Senaatti-kiinteistöt, joka tavoittelee hiilineutraaliutta valtion omistamissa kiinteistöissä vuoteen 2035 mennessä. Senaatti on sitoutunut hiilidioksidipäästöjen vähentämiseen panostamalla energiatehokkuuteen, kasvattamalla uusiutuvan energian osuutta ja parantamalla tilatehokkuutta. Yhteisiä suunnitelmia uusiutuviin energianlähteisiin siirtymisestä on myös tehty.

Tilatehokkuus on tehokas ilmastoteko. Museoviraston lähivuosien suunnitelmien mukaan toimitilat vähenevät 10 000 m², kun Sturenkadun toimitiloista ja Orimattilan keskusvarastosta luovutaan. Toimistotilat vähenevät yhteensä noin 40 prosenttia. Tämän mahdollistaa etätöiden yleistyminen ja yhteiskäyttöisiin toimitiloihin siirtyminen.

TILANKÄYTÖN SUUNNITELMAT

- Vuonna 2023 käytössä yhteensä noin 97 000 m²
- Toimistoneliöitä on noin 6 300 m²
- Vuonna 2024 Orimattilan keskusvarastosta luopuminen: -8 416 m²
- Vuonna 2025 Sturenkadun toimipisteestä luopuminen: -6 133 m²
- Vuonna 2026 Kansallismuseon lisärakennuksen valmistuminen: noin +4 130 m²

Hankintojen hiilijalanjälki

Museovirastolla ei ole tiedossaan toimintamme kokonaishiilijalanjälkeä. Sen sijaan tietoja on yksittäisten toimintojen hiilijalanjäljestä, kuten hankinnoista ja lentomatkustamisesta. Näiden tietojen keräämistä olemme päässeet aloittamaan vuoden 2023 vastuullisuusraportoinnin ja Ekokompassityön yhteydessä.

Hankintojen tiedot perustuvat Hanselin Hankintapulssiin, jossa ne avataan kirjanpidon tilitasolla. Laskenta perustuu ostolas-kuihin ja Syken kehittämiin Envimat-kertoimiin.

Hankintapulssista saatujen tietojen perusteella vuoden 2023 ostojemme kokonaismäärä oli

8,52

milj. hiilidioksidiekvivalenttikiloa (CO₂-ekv.kg).

Euroissa tämä tarkoittaa

36,12

miljoonaa euroa.

Tästä suurin osa, 5,97 milj. hiilidioksidiekvivalenttikiloa (70,4 %), aiheutuu kiinteistöistä. ICT-palvelut tulevat pääosin Valtorilta, ja niiden hiilijalanjälki vuonna 2023 oli 1,05 hiilidioksidiekvivalenttikiloa. Yhdessä kiinteistöjen ja ICT-palveluiden jalanjäljen osuus kaikista hankinnoista on yli 80 prosenttia.

Matkustuksen hiilijalanjälki

Matkoja tehtiin vuonna 2023 yhteensä 2 245. Matkustuksen kokonaishiilijalanjälkeä emme ole laskeneet, mutta lentokilometrejä kertyi yhteensä yli 450 000, vastaten 40 450 hiilidioksidiekvivalenttikiloa (CO₂-ekv.kg). Laskelma perustuu matkatoimiston raporttiin, jossa on käytetty DEFRA-hiilijalanjälkilaskentametodia (DEFRA's GHG Conversation Factors).

Suomen kansallismuseon kokoelmien pyörillä ei enää ajeta. Henkilöstön käytössä on seitsemän uudempaa pyörää. Kuva: Museovirasto

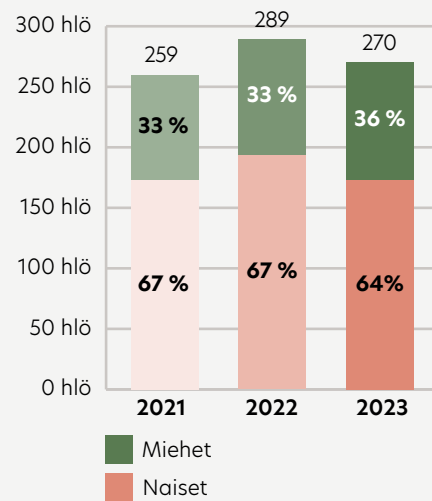
Matkustamiseen liittyvä ohjeistus tulee pitkälti valtiolta, eikä virasto voi vaikuttaa siihen. Ekologisempien valintojen tekeminen on hankalaa esimerkiksi sen vuoksi, ettei matkustusaikaa lueta työajaksi. Siksi on tavallista, että yli 500 kilometrin matkat taitetaan nopeinta vaihtoehtoa hyödyntäen lentoteitse.

Museovirastolla on 14 henkilö- ja tavarakuljetuksiin tarkoitettua virka-autoa. Autokanta on suhteellisen iäkäs eikä erityisen vähäpäästöinen. Suunnitelmissa on vähentää autojen määrää ja uusia niitä ympäristöystävällisempiin vaihtoehtoihin käyttöiän päättyessä.

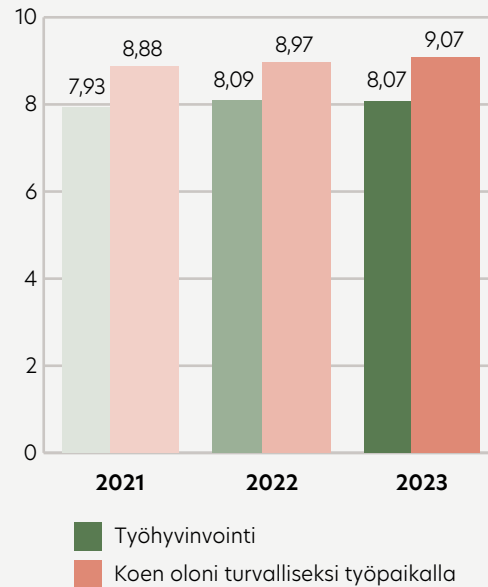
Autojen lisäksi virastolla on seitsemän polkupyörää, joita on tarjolla työntekijöiden siirtymisiin toimipisteestä toiseen tai päiväsaikaiseen käyntiin esimerkiksi työmaalla.

Toimintamme vastuullisuusmittarit

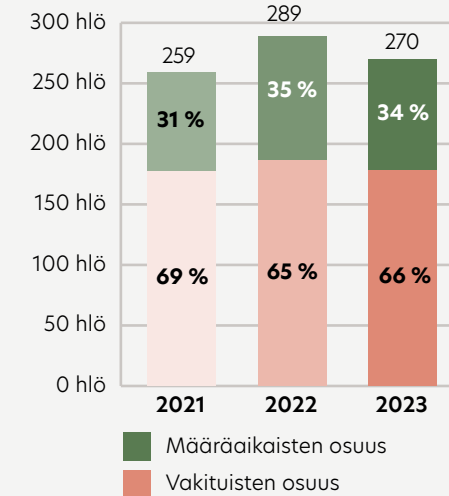
Henkilöstön sukupuolijakautuma

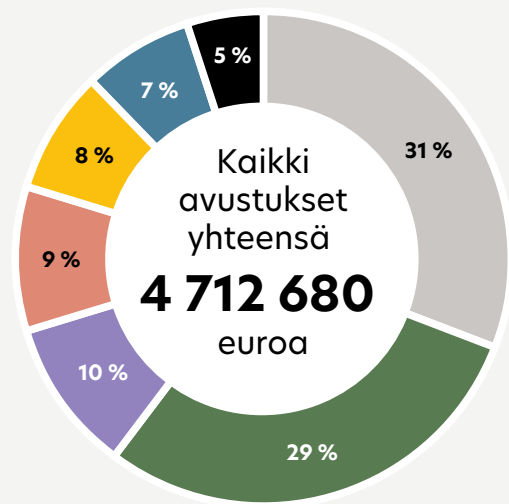
Työhyvinvointi asteikolla 4-10

Henkilöstön määrä: Vakituiset ja määräaikaiset

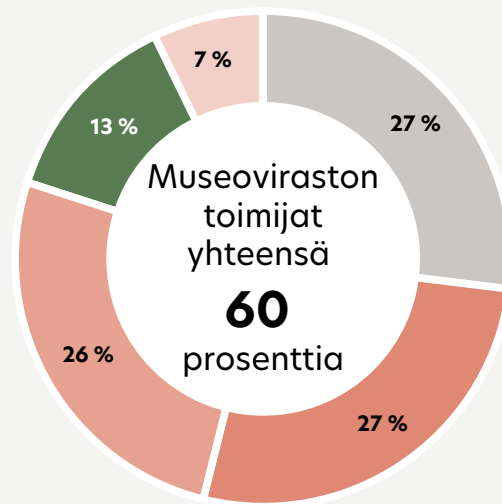

Avustukset 2023

- Rakennusten ja kulttuuriympäristökohteiden entistämisaavustukset
- Avustukset ammatillisten museoiden innovatiivisiin hankkeisiin
- Näyttelypalkkioavustukset
- Paikallismuseoiden hankeavustukset
- Liikenteen kulttuuriperintöavustukset
- Maailmanperintökohteiden hoitoavustukset
- Muut avustustyypit yhteensä

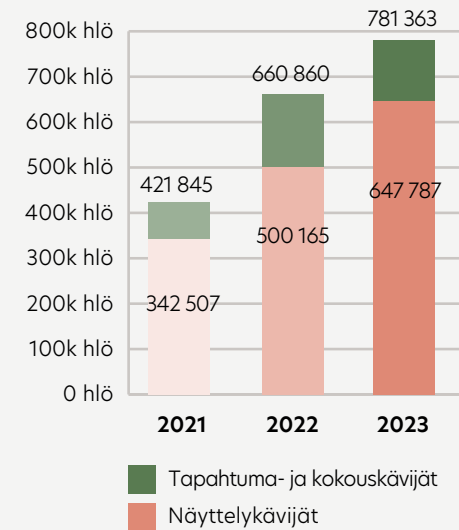
Share of voice: Kulttuurinen kestävyys 2023

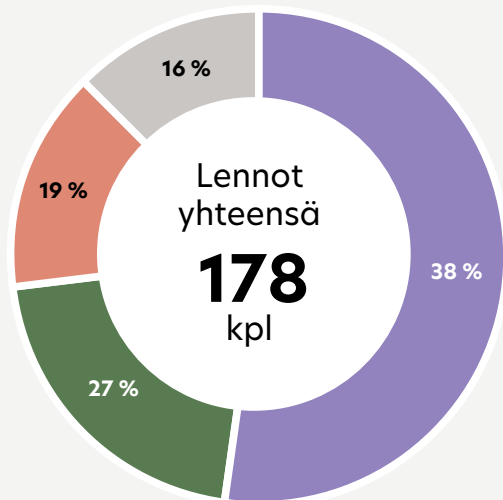
- Helsingin yliopisto
- Kansallismuseo
- Suomen kansallismuseo
- Saamelaimuseo Siida
- Museovirasto

Kulttuurinen kestävyys ja Top5 -toimijat teema-alueella mediassa 2023. Mediaseurannassa arvioidaan Museoviraston näkyvyyttä tiettyihin aiheisiin liittyvässä uutisoinnissa, ns. "share of voice".

Kävijämäärät

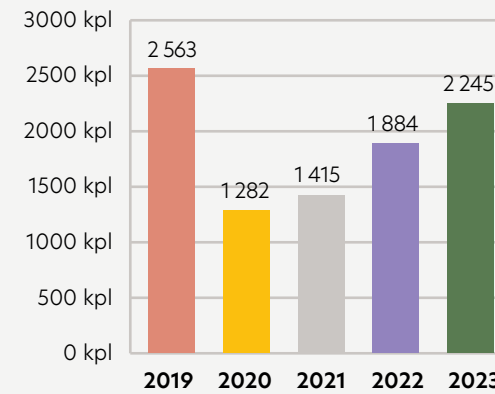
Lentomatkat 2023

- Suomen kansallismuseo
- Kulttuuriympäristöpalvelut
- Arkisto- ja tietopalvelut
- Tukipalvelut

Tukipalvelut sisältää pääjohtajan sekä kansainvälisistä asioista vastaavien asiantuntijoiden matkat.

Matkojen kokonaismäärät

Sosiaalinen jalanjälkemme

Vyshyvanka-päivänä 18.5.2023 Kansallismuseossa juhlistettiin ukrainalaista juhla- ja käsityöperinnettä. Esiintymässä Helsingissä jo kahdeksan vuotta toiminut ukrainalaisten kuoro Kalina.
Kuva: Matti Kilponen / Museovirasto.

Sidosryhmä- tilaisuuksissa	Suomen kansallismuseon kohteissa	Museoviraston kirjaston lainat ja uusimiset
7 011	781 363	28 021
osallistujaa	kävijää	

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmamme mukaisesti edistämme tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja saavutettavuutta aktiivisesti, johdonmukaisesti ja vaikuttavasti. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyö tarkoittaa meillä ihmisten aitoa kohtaamista.

Sosiaaliseen vastuullisuuteen kuuluu vastuu ihmisistä. Museovirastossa tehdään vuosittain VMBaro-työtyytyväisyystutkimus oman henkilökunnan tilanteen tuntemiseksi. Tässä luvussa esittelemme vuoden 2023 tutkimuksessa esiin nousseita huomioita ja tunnuslukuja sekä yleisiä tietoja henkilöstöstä.

Museovirastossa työskenteli vuoden 2023 lopussa 270 henkilöä. Heistä vakituisia oli 179 ja muut 91 määräaikaisia (vuonna 2022 vastaavat luvut: 187 ja 102 henkilöä). Osa-aikaisesti työskenteli kaksitoista henkilöä (20 henkilöä vuonna 2022).

Kesäkaudella työntekijöitä oli 403, joista noin 22 prosenttia oli osa-aikaisia. Vuoden 2023 työvoimakustannukset olivat 18,2 miljoonaa euroa (kasvu 11,3 prosenttia vuoteen 2022 verrattuna).

Yleistä henkilöstön hyvinvoinnista

Museovirastolaiset antoivat työhyvinvointiarvioikseen keskiarvon 8,07 (8,09 vuonna 2022). Yli puolet vastaajista koki jonkinasteista haitallista psykososiaalista kuormitusta työssään. Hyvinvointia lisäävinä tekijöinä taas koettiin arvojen mukainen ja kiinnostava työ sekä ammattilypeys.

Kyselyssä työntekijät toivoivat sukupuolineutraaliuden omaksumista viraston käytäntöihin. Samoin toivottiin yhdenvertaisuusperiaatteiden jalkauttamista organisaatioon.

Vastauksissa näkyi, että koettu kiire ja resurssipula syövät työn mielekkyyttä ja motivaatiota, samoin kuin heikkenevät talousnäkymät, jatkuvat muutokset ja epävarmuus tulevasta. Myös jatkuvat muutot ja remontit sekä toimintaympäristön muutokset lisäsivät koettua kuormitusta.

Vastaajat antoivat valtionhallinnon keskiarvoa paremmat arvosanat muun muassa näissä työmotivaatioon liittyvissä väittämässä: mahdollisuudet kokeilla asioita uudella tavalla, mahdol-

		
Henkilötyövuodet	Palkkasumma	Keski-ikä
315	14,9	49
htv	M€	vuotta

SAIRAUS- JA TAPATURMAPOISSAOLOT

Sairaus- ja tapaturmapoissaolot v. 2023

6,4työpäivää /
htv (7,7 v. 2022)

Työtyytyväisyyden edistäminen, työkyvön tukeminen ja virkistystoiminta:

617

euroa / htv (259 euroa / htv v. 2022)

lisuudet vaikuttaa työhön, työn mielenkiintoisuus ja haastavuus sekä motivoituminen ja innostuminen työstä.

VMBarojen tuloksista on käyty purkukeskustelut yksiköittäin ja laadittu toimenpidesuunnitelmat, joiden avulla puututaan haitalliseen psykososiaaliseen kuormitukseen ja tunnistetaan yksikön kehittämisaalueet. Yksiköiden esihenkilöt edistävät ja seuraavat toimenpiteiden edistymistä ja toteutumista. Henkilöstöhallinto hyödyntää yksiköiden kattavia purkukeskustelumuistioita työhyvinvoinnin ja työkykyjohtamisen suunnittelussa sekä tukee esihenkilöitä toimenpiteiden toteutumisessa.

Koulutusmahdollisuudet ja yhdenvertaisuus

VMBarossa osaamisen kehittäminen koettiin tärkeänä, mutta vastauksissa korostui, ettei sille ole kunnolla aikaa. Esille nousi myös toive paremmasta perehdyttämisestä työsuhteen alussa. Epäasiallisesta käyttäytymisestä raportoitiin muutamia yksittäisiä kokemuksia.

Museoviraston tavoitteena ollut kolme työpäivää/htv koulutukseen ja kehittämiseen ei toteutunut vuonna 2023. Toteutumakeskiarvoksi vastanneiden kesken tuli 2,1 työpäivää/htv (2,7 vuonna 2022). Koko valtiolla vastaava luku on 3,0 työpäivää/htv.

Pudotusta oli myös eOppivassa kurssin suorittaneiden määrässä: vähintään yhden kurssin verkko-oppimisalustalla suoritti 18,9 prosenttia vakituisista työntekijöistä vuonna 2023, kun edellisenä vuonna vastaava luku oli 52 prosenttia.

Henkilöstö ja koulutus suunnitelma (2024–2025) päivitetään keväällä 2024 aikana vastaamaan tämän hetken muutoksista kumpuavia ammatillisen osaamisen vaatimuksia. Vastuullisuus- ja ekologisuusosaaminen tulee säilymään tarpeiden joukossa.

Koulutus-
kulut
noin**550**

€/hlö

12henkilöä suoritti
kestävän
kehityksen
koulutuksen
eOppivassa

Viraston turvallisemman tilan periaatteet kirjoitetaan keväällä 2024. Museokohteissa turvallisemman tilan periaatteet ovat jo käytössä. Samalla päivitetään viraston ohjeistus ristiriitoihin, häiritään ja muuhun epäasialliseen käytökseen puuttumiseen.

TUKITYÖLLISTETYT TYÖNTEKIJÄT JA KORKEAKOULUHARJOITTELIJAT VUONNA 2023

Vuoden lopussa tukityöllistettyjen osuus:

2,2

prosenttia
(koko valtiolla 0,2 prosenttia)

Vuoden aikana tukityöllistettyjä:

4,0

htv

Vuoden aikana korkeakouluharjoittelijoita:

3,7

htv

Yhteistyötä yli rajojen

Kädenjälkiosiossa kuvasimme jo tärkeimpiä tekojamme ja niiden joukossa näyttely- ja tapahtumatoiminnassamme tehtyjä teemattisia nostoja, jotka edistävät sosiaalista tasa-arvoa. Teimme yhteistyötä esimerkiksi Suomen ukrainalaisyhteisön sekä Ukrainan suurlähetystön kanssa järjestämällä Vyshyvanka Day -tapahtuman, jossa juhlistettiin kansainvälisenä ilmiönäkin tunnettua ukrainalaista kirjontaperinnettä. Lisäksi järjestimme ukrainalaisille lapsille ja nuorille kirjoitustyöpajoja sekä muita tapahtumia.

MUSEOVIRASTON VERKKOSIVUJEN TAVOITTAMAT KÄVIJÄT

- **Museovirasto.fi:**
Katselukertoja n. 255 200, kävijöitä n. 114 600 (luvut ovat arvioita, koska seurantajärjestelmä vaihtui kesken vuoden)
- **Kansallismuseo.fi:**
Katselukerrat n. 1 866 889, käyttäjiä n. 559 100
- **Korjaustaito.fi:**
Katselukerrat n. 50 900, käyttäjiä n. 13 200
- **Rakennettuhuvinvointi.fi:**
Katselukerrat n. 25 560, käyttäjiä n. 14 100
- **Finna-aineistot:**
Objektien katselumäärä n. 1 816 000, sähköisesti luetteloitujen objektien saatavuus n. 378 300 objekta, Museoviraston näkymien yhteinen käyntimäärä n. 106 300 käyntiä

Museoviraston henkilöstötilinpäätökset sekä muut suunnittelun ja seurannan asiakirjat löydät verkkosivuiltamme. Vuoden 2023 henkilöstötilinpäätös julkaistaan kesällä 2024.

[Museoviraston suunnittelun asiakirjat](#)

Taloudellinen jalanjälkemme

Kiinteistömenomme muodostavat noin 60 prosenttia kaikista menoistamme. Meneillään olevat muutot ja tilahankkeet jatkuvat vielä muutaman vuoden ajan. Käynnissä on myös mittava Kansallismuseon laajenus- ja peruskorjaushanke. Kiinteistökustannusten merkittävän osuuden lisäksi julkisen talouden heikot näkymät ja laskevat kehukset tuovat merkittäviä haasteita toiminnallemme.

Samaan aikaan olemme edistämässä yhdistymistä Suomenlinnan hoitokunnan kanssa, minkä on osaltaan tarkoitus tuoda tehokkuutta sekä toimintaan että talouteen.

Museoviraston tilinpäätöksestä 2023 löydät kattavan kuvan taloudestamme.

[Museoviraston tilinpäätökseen](#)

Havainnekuva Kansallismuseosta ja sen tulevasta laajennusosasta.
Kuva: JKMM Arkkitehdit.

Raportin laadintatapa

Tämän raportin tekeminen on ollut vastuullisuuskoordinaattorin työtehtävänä keväällä 2024.

Sisällöt on koottu eri puolilta organisaatiota valmiista aineistoista ja haastatellen. Museoviraston tilinpäätöstä 2023 ja VM-Baro-henkilöstökyselyn tuloksia on hyödynnetty sisällöissä ja infograafeissa.

Johtoryhmä ja kestävän kehityksen osaamisrinki ovat olleet mukana raportin työstämisessä suunnitteluvaiheesta alkaen. Viestinnän asiantuntijan ja ulkopuolisen graafisen suunnittelijan avulla raportti sai viimeistellyn muotonsa.

Museoviraston Kestävän kehityksen toimintaohjelma 2025 on toiminut ohjenuorana raportissa esitellyille tavoitteille. Kädenjälki-luvussa esittelemämme viisi kestävän kehityksen tavoitetta on valinnut Museoviraston johtoryhmä vuonna 2021 yhteisen työskentelyn pohjalta. Niiden valinnassa on hyödynnetty Valtiokonttorin ohjeistuksia, samoin kuin tämän raportin kirjoittamisessa.

HALUATKO KYSYÄ TAI EHDOTTA JOTAIN?

Ota yhteys kehittämisjohtaja
Pirjo Hamariin:
pirjo.hamari@museovirasto.fi
tai puh. 029 533 6005.

Museovirasto